DOI: [10.32702/2307-2105-2020.10.148](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2020.10.148)

УДК 330.322: 338.246.2(1-6)

*Н. В. Торопченко,
аспірант, Класичний приватний університет, м. Запоріжжя
ORCID ID: 0000-0002-6152-9843*

ДОСВІД ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН В ІНВЕСТИЦІЙНОМУ СТИМУЛЮВАННІ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

*N. Toropchenko
Postgraduate student, Classical Private University, Zaporizhzhia*

EXPERIENCE OF FOREIGN COUNTRIES IN INVESTMENT STIMULATION OF ECONOMIC DEVELOPMENT

У статті визначено, що формування політики економічного розвитку за умови обмеженості ресурсів має здійснюватися на основі ретельного дослідження і адаптації закордонного досвіду інвестиційного забезпечення. З метою визначення найбільш результативних шляхів інвестиційного забезпечення збалансованого зростання національної економіки, було досліджено статистичні показники та виокремлено особливості інвестиційних механізмів підтримки економічних трансформацій у Південній Кореї, Китаї, Сінгапурі, Російській Федерації, Польщі та Чехії. Визначено особливості динаміки показників інвестиційного забезпечення економічного розвитку, зокрема, роль валового нагромадження капіталу, внутрішніх заощаджень та іноземних інвестицій, фондового ринку. Досліджено основні етапи та інструментарій інвестиційної підтримки економічного розвитку у зазначених країнах. На основі аналізу доведено, що результативними інструментами інвестиційного стимулювання економічного розвитку можуть бути: стимулювання дисбалансів на користь розвитку високотехнологічної промисловості (як споживчого так і інвестиційного характеру), зокрема імпортозаміщення, інженерної освіти та НТР в цілому; створення сприятливих умов для ППІ при збереженні певного рівня економічного суверенітету і надалі стимулювання формування великого національного приватного капіталу; стимулювання внутрішнього споживання; доведення частки валового нагромадження основного капіталу у ВВП до рівня більше 20-25%. Доведено, що фондовий ринок не відіграє істотної ролі у механізмах інвестиційного забезпечення, а більшу успішність мають програми реформування та розвитку, які ґрунтувалися на значущій ролі держави в інвестуванні і створенні сприятливих умов для інвесторів. При цьому збалансованість досягається лише у довгостроковій перспективі.

The problem of finding investment resources and their effective use is particular importance for the economy of Ukraine. Throughout the period of independence, large capital was formed, primarily in the raw materials sector and primary processing of raw materials, as well as in the financial services sector. At the same time, sectors of the economy in which competitive advantages are formed for the modern world market, the technological basis for future economic development is created, are practically in decline. This situation was complicated by the military-political conflict with Russia and the crisis caused by the Crown Virus epidemic. Under these conditions, one of the

ways to solve the problem of investment support to overcome the technological and economic backwardness of the domestic economy should be a careful study of foreign experience in investment stimulation of economic development.

The article explores the thesis that the formation of the policy of economic development in case of limited resources should be carried out on the basis of careful research and adaptation of foreign experience of investment support. In order to determine the most effective ways of investment support for balanced growth of the national economy, the statistical indicators were studied and the peculiarities of investment mechanisms for supporting economic transformation in South Korea, China, Singapore, the Russian Federation, Poland and the Czech Republic were identified. The peculiarities of dynamics of indicators of investment support of economic development, in particular, the role of gross formation of capital, domestic savings and foreign investments, stock market are determined. The main stages and tools of investment support of economic development in these countries are investigated. It is proved that the effective tools of investment stimulation of economic development can be as following: stimulation of imbalances in favor of the development of high-tech industry (both consumer and investment), in particular import substitution, engineering education and technical progress in general; creating favorable conditions for FDI while maintaining a certain level of economic sovereignty and further stimulating the formation of large national private capital; stimulation of internal consumption; bringing the share of gross fixed capital formation to a level of more than 20-25% of GDP. It is proved that the stock market does not play a significant role in investment support mechanisms, and programs of reform and development based on the significant role of the state in investing and creating favorable conditions for investors have greater success. At the same time, balance is achieved only in the long term.

Ключові слова: економічний розвиток; стимулювання; інвестиції; інвестиційне стимулювання; Південна Корея; Кумай; Сінгапур; Чехія; Польща; Російська Федерація; інструменти; роль держави; технологічний розвиток.

Key words: economic development; stimulation; investment; investment stimulation; South Korea; China; Singapore; Czech Republic; Poland; Russian Federation; instruments; role of the state; technological development.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Досягнення цілей економічного розвитку – підвищення рівня і якості життя, соціальної захищеності населення, стабільності перспектив добробуту для всіх верств населення щільно пов'язані із можливостями економічного зростання. В свою чергу, за умов глобальної та регіональної конкуренції, економічне зростання як процес підвищення результатів функціонування національної економіки, багато в чому визначається наявністю та способами використання певного матеріально-технічного забезпечення та людського капіталу. Ці обставини змушують національні уряди, які реалізують політику економічного розвитку, приділяти увагу постійному удосконаленню, передусім, продуктивних сил (залученню необхідних матеріальних ресурсів, підтримці НТП, розвитку інженерної освіти, створенню і підтримці високотехнологічних галузей промисловості та послуг тощо). Однак це завдання економічної політики саме по собі потребує мобілізації значних обсягів капіталу, які не можуть бути акумульовані, якщо економіка не мала тривалого тренду до зростання у попередні періоди і в цій економіці не існувало стимулів до акумуляції значного обсягу інвестиційних ресурсів. Відповідно виникає проблема пошуку способів формування інвестиційного забезпечення першого і наступних стимулів до зростання і технологічного розвитку національної економіки за умови збереження достатнього рівня економічного (і політичного) суверенітету.

Проблема пошуку інвестиційних ресурсів та їх ефективного використання має особливе значення для економіки України. Протягом всього періоду незалежності великий капітал сформувався, передусім, у сировинному секторі та первинній переробці сировини, а також у секторі фінансових послуг. Разом з тим, сектори економіки, в яких формуються конкурентні переваги для сучасного світового ринку, створюється технологічна основа для майбутнього економічного розвитку, знаходяться практично у занепаді. Зазначена ситуація ускладнилася військово-політичного конфлікту з Росією та кризою, спричиненою епідемією корона вірусу. За цих умов одним з способів вирішення проблеми інвестиційного забезпечення подолання технологічного та економічного відставання вітчизняної економіки має стати ретельне вивчення зарубіжного досвіду інвестиційного стимулювання економічного розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Узагальненню досвіду національного економічного розвитку присвячено чималу бібліографію у вітчизняній та зарубіжній науці. Разом з тим, історичні економічні, інституційні, технологічні, культурні обставини життя різних країн можуть бути настільки унікальними, що

відповідний досвід, навіть за умов його прискіпливого дослідження, неможливо буде адаптувати до вітчизняних реалій. З огляду на сказане, доцільно зосередити увагу на прикладах зарубіжного досвіду, у яких можна віднайти певні схожі риси первісної ситуації, з якої почалася політика інвестиційного стимулювання економічного розвитку, або приклади, які є певним еталоном бажаного результату такої політики. Ці міркування зумовили цілеспрямованість уваги у даному дослідженні до досвіду Південної Кореї, Чехії, Польщі, Російської Федерації, Китаю та Сінгапуру (про мотивацію до такого вибору мова йтиметься нижче), і відповідно доцільність вивчення наукових результатів, які отримані у сфері дослідження досвіду цих країн такими вченими, як І. Баланчук [1], В. Гришкін [2], В. Гурмак [3], М. Коннолі та ін. [4], П. Краснопопов [5], Л. Сигида [6], Р. Хассінк [7] та ін. (Південна Корея); О. Вовчак [8], М. Градзевич та ін. [9], Ломачинська [10], Н. Кулікова [11], М. Ратажчак [12], І. Семигуліна [13], О. Собко [14], Х. Фітцова [15], А. Четверікова [16] та ін. (Чехія, Польща); М. Горячко [17], Ю. Дусь [18], Т. Кваша [19], Ю. Романова [20] (РФ); Ю. Біленко [21], В. Величко [22], О. Златкіна [23], І. Івашук [24], О. Мороз [25], В. Трофимова [26] та ін. (Китай); І. Аніскова [27], В. Хафф [28], А. Оснач [29], Е. Робінсон [30], Дж. Фернальд [31] та ін. (Сінгапур).

Метою статті є визначення результативних шляхів інвестиційного забезпечення збалансованого зростання національної економіки на основі систематизації та узагальнення досвіду реалізації політики інвестиційного стимулювання окремих країн.

Результати дослідження. Передусім, слід обґрунтувати формування набору країн, чий досвід досліджувався. Вибір Південної Кореї зумовлений тим, що у 50-і рр. XX ст. у ній практично не було важкої, а тим більше, високотехнологічної промисловості, інженерна освіта знаходилася у зародковому стані, і головне – не було значних капітальних ресурсів, які б забезпечили швидке економічне та технологічне зростання. Дослідження досвіду Чехії та Польщі визначався тією обставиною, що обидві країни, як і Україна, мали соціалістичне минуле і досить розвинену добувну та переробну промисловість, однак по-різному змогли зберегти вторинний сектор економіки, а шлях до забезпечення економічного зростання мав досить неоднозначні особливості використання інвестицій. Досвід Російської Федерації представляє інтерес з огляду на те, що окрім спільного минулого і досить щільних торговельно-інвестиційних зв'язків з Україною, РФ має схожі специфічні риси у формуванні інвестиційних механізмів і діловій культурі. Китай є країною з унікальним сполученням політичного та економічного режимів. Вибір же Сінгапуру зумовлений його високими позиціями у світовому інноваційному рейтингу і, відповідно, шляхами їх досягнення.

Передусім, слід звернути увагу на низку показників інвестиційного забезпечення розвитку зазначених вище країн (табл. 1).

Таблиця 1.

Показники інвестиційного забезпечення економічного розвитку окремих країн світу та України

Країна	1960	1970	1980	1990	2000	2010	2015	2019
Валове нагромадження капіталу, % ВВП (GCF)								
Україна	-	-	-	-	19,6	20,9	15,9	14,9
США	-	-	-	21,5	23,7	18,7	21,2	21,0
РФ	-	-	-	30,1	18,7	22,6	22,1	22,8
Польща	-	-	-	-	24,6	21,5	20,6	19,7
Республіка Корея	10,5	26,3	34,0	39,6	32,9	32,6	29,5	31,3
Чехія	-	-	-	24,6	31,9	27,4	28,0	26,9
КНР	39,6	32,9	34,6	34,2	33,6	46,6	43,2	43,3
Сінгапур	11,3	38,2	45,0	35,7	35,2	27,7	25,4	24,7
Валове нагромадження основного капіталу, % ВВП (GFCF)								
Україна	-	-	-	-	19,7	17,0	13,5	17,6
РФ	-	-	-	28,7	16,9	21,6	20,6	21,1
Польща	-	-	-	-	23,7	20,3	20,1	18,5
Республіка Корея	11,2	25,8	32,9	37,3	31,8	30,2	29,0	30,0
Чехія	-	-	-	24,9	31,2	27,1	26,5	26,2
КНР	32,6	24,1	28,6	24,0	32,6	43,9	42,1	42,8
Сінгапур	9,5	32,1	39,5	31,7	32,3	25,6	27,2	23,0
Валові внутрішні нагромадження, % до ВВП (GDS)								
Україна	-	-	-	26,4	24,7	16,8	13,3	6,9
РФ	-	-	-	30,3	38,7	29,8	29,6	30,5
Польща	-	-	-	-	18,1	19,3	23,4	24,5
Республіка Корея	0,6	16,4	25,4	38,8	34,6	35,4	36,4	34,3
Чехія	-	-	-	28,8	30,1	30,4	33,9	33,0
КНР	37,1	36,1	35,3	36,4	36,4	51,1	46,0	44,0
Сінгапур	3,0	21,0	39,9	45,9	47,6	54,0	52,7	54,1

Чистий притік ПІІ, % ВВП (NFDI)								
Україна	-	-	-	-	1,9	4,7	-0,4	3,8
РФ	-	-	-	-	1,0	2,8	0,5	1,9
Польща	-	-	-	0,1	5,4	3,8	3,2	2,4
Республіка Корея	-	0,7	0,1	0,4	2,0	0,8	0,3	0,6
Чехія	-	-	-	-	8,1	4,9	0,9	4,3
КНР	-	-	0,0	1,0	3,5	4,0	2,2	1,3
Сінгапур	-	4,8	10,4	15,4	16,1	23,1	22,7	32,2
Ринкова капіталізація національних компаній, що пройшли лістинг, % ВВП (МК)								
Україна	-	-	-	-	-	28,6	6,3	-
РФ	-	-	-	-	-	62,4	28,8	46,9
Польща	-	-	-	-	18,2	39,7	28,8	25,4
Республіка Корея	-	-	-	38,9	29,7	95,4	84,0	90,2
Чехія	-	-	-	-	15,8	-	-	10,5
КНР	-	-	-	-	-	66,2	74,0	59,6
Сінгапур	-	-	-	94,8	159,1	269,9	207,8	186,2
Обсяг торгівлі цінними паперами, % ВВП (ST)								
Україна	-	-	-	-	-	2,1	0,0	0,0
РФ	-	-	-	-	-	33,2	8,6	10,7
Польща	-	-	-	-	11,9	14,5	11,0	8,5
Республіка Корея	-	-	-	26,3	86,0	142,5	125,8	117,1
Чехія	-	-	-	-	10,8	10,6	-	-
КНР	-	-	-	-	62,1	135,7	355,5	127,8
Сінгапур	-	-	-	58,3	99,0	127,5	64,3	30,5
Видатки на НДДКР, % ВВП (RD)								
Україна	-	-	-	-	1,0	0,8	-	-
РФ	-	-	-	-	1,0	1,1	-	-
Польща	-	-	-	-	0,6	0,7	-	-
Республіка Корея	-	-	-	-	2,2	3,5	-	-
Чехія	-	-	-	-	1,1	1,3	-	-
КНР	-	-	-	-	0,9	1,7	-	-
Сінгапур	-	-	-	-	1,8	2,0	-	-

Джерело: дані Світового Банку [32]

Як можна побачити з даних таблиці:

забезпечення економічного зростання в країнах південно-східної Азії (КНР, Південна Корея, Сінгапур) забезпечувалося стрімким зростанням валового нагромадження капіталу, зокрема, основного – за десять років (1960-1970 рр.) обсяг нагромадження капіталу зріс у Південній Кореї більше ніж вдвічі, а в Сінгапурі – більше ніж втричі; Китай, реалізуючи мобілізаційний сценарій розвитку комуністичної економіки ще у 1960 р. мав рівень нагромадження основного капіталу більше 35%; на думку вчених [33] рівень GFCF, необхідний для забезпечення економічного зростання, має становити не менше 20-25%, тоді як наприклад в Україні цей показник станом на 2019 р. складає 17,6% і має тенденцію до зниження;

в країнах Східної Європи (Чехія, Польща, Російська Федерація) відзначається та ж сама ситуація, але в реальності процес відновлення основного капіталу відбувався по-різному: якщо у перших двох країнах основу відновлення основного капіталу на початкових етапах постсоціалістичної трансформації здійснювалося за рахунок лібералізації економіки та припливу іноземного капіталу, то період економічного відновлення в Росії у 2000-х рр. валове нагромадження основного капіталу пов'язано з розподілом і перерозподілом всіх видів ренти від використання власних природних (перш за все, енергетичних) ресурсів;

зростання валового нагромадження основного капіталу та економічний розвиток в більшості країн супроводжувався паралельним зростанням валових національних нагромаджень внаслідок формування раціональної структури розподілу доходів на спожиту та заощаджену частини; як можна побачити з досвіду Південної Кореї та Сінгапуру, з мінімальних рівнів навіть у перше десятиліття трансформацій рівень заощаджень зріс до 15-20% і надалі середній рівень валових внутрішніх нагромаджень складав 30-40%, що за умови результативності механізм перерозподілу цих коштів через фінансову систему забезпечував і відстрочене споживання (соціальне забезпечення після втрати працездатності), і капітальні інвестиції; слід вказати, що в країнах Східної Європи рівень валових внутрішніх нагромаджень склав дещо менше – 20-30%;

звертає на себе увагу той факт, що фондовий ринок не відіграв істотної ролі в ході реалізації «економічного чуда» у всіх аналізованих країнах – радше він став «зрілим механізмом», коли основні складові економічних трансформацій вже відбулися; власне кажучи, можна вказати на переважно банківський тип фінансової системи як на початкових етапах економічного розвитку, так і з стабілізацією ситуації.

В табл. 2 наведено динаміку показників, які можна вважати показовими з точки зору результатів економічних трансформацій у досліджуваних країнах.

Таблиця 2.

Показники результативності функціонування національних економік окремих країн світу та України

Країна	1960	1970	1980	1990	2000	2010	2015	2019
Темп зростання ВВП, % до попереднього року								
Україна	-	-	-	-6,3	5,9	3,8	-9,8	3,2
РФ	-	-	-	-3,0	10,0	4,5	-2,0	2,0
Польща	-	-	-	..	4,6	3,7	4,2	4,5
Республіка Корея		10,1	-1,6	9,9	9,1	6,8	2,8	2,0
Чехія				..	4,0	2,4	5,4	2,3
КНР		19,3	7,8	3,9	8,5	10,6	7,0	5,9
Сінгапур		13,9	10,1	9,8	9,0	14,5	3,0	1,3
Додана вартість у промисловості та будівництві, % ВВП								
Україна				42,6	30,8	25,9	21,7	22,6
США				..	22,5	19,4	18,5	18,2
РФ				45,0	33,9	30,0	29,8	32,3
Польща				..	28,8	28,9	30,1	28,0
Республіка Корея				36,3	34,8	34,1	34,1	32,8
Чехія				..	33,5	33,2	33,8	31,5
КНР				41,0	45,5	46,5	40,8	38,6
Сінгапур				30,9	32,5	26,6	24,3	24,2
Частка високотехнологічного експорту в загальному обсязі експорту, %								
Україна				..	..	..	8,7	..
США				..	..	23,0	21,8	18,9
РФ				..	..	9,6	16,1	13,0
Польща				..	..	7,7	11,0	10,1
Республіка Корея				..	..	32,1	31,2	32,4
Чехія				..	..	17,9	17,8	20,8
КНР				..	..	32,1	30,4	30,8
Сінгапур				..	..	52,4	52,4	52,1

Джерело: дані Світового Банку [32]

Очевидного зв'язку між даними таблиць 1 та 2 немає, оскільки темпи та особливості економічного розвитку, зокрема, структурної перебудови різних економік дуже відрізняються як з точки зору часових інтервалів, так із точки зору характеру трансформаційних процесів. Друга половина XX сторіччя ознаменувалася підвищенням ролі третинного сектору економіки – сфери послуг, зокрема високотехнологічних послуг, і участь окремих економік в цьому процесі була неоднозначною. Навіть серед країн Південно-Східної Азії ситуація є нерівномірною – якщо в Китаї та Південній Кореї відповідні сектори розвиваються в руслі загальної тенденції переходу від домінування вторинного до домінування третинного сектору, то економіка Сінгапуру є більш сервіс-орієнтованою. Цікава ситуація спостерігається, якщо порівнювати Чехію та Польщу. Якщо перша з цих країн за рахунок іноземних інвестицій змогла зберегти високотехнологічне машинобудування (транспорт, приладобудування), то в Польщі не вдалося ефективно трансформувати структуру переробної промисловості, і вона не стала рушійною силою зростання. В той же час Польща останніми роками стала європейським хабом телекомунікаційних та комп'ютерних послуг.

Звертає на себе увагу й інший факт – порівняння країн, де переважно реалізовувалися сценарії розвитку з визначальною роллю держави (КНР, Корея, Сінгапур), виявляє більш високі темпи зростання, рівень високої технологічності експорту, оновлення основного капіталу та валових нагромаджень, тоді як країни, які покладали надії виключно на лібералізацію, мають дещо гірші економічні та технологічні результати. Зазначене міркування змушує звернутися до деталізації національного досвіду.

У 50-х рр. XX ст. у Південній Кореї склалася катастрофічна ситуація: на тлі поділу Кореї на дві держави (КНДР та Республіку Корею) їй у спадок залишилися економіка, орієнтована на сільське господарство, лісництво та легку промисловість, причому виробництво продуктів харчування не задовольняло вимогам продовольчої безпеки; країна також практично не була забезпечена корисними копалинами, необхідними для організації базових галузей промисловості. Передумовами технологічного, а слідом і економічного розвитку Південної Кореї (1960-1980 рр.) стали: специфічні риси національної ділової культури: прагнення бути першими, націоналізм, принцип родинності і спадкової передачі влади та бізнесу; визначальна роль держави: значний державний сектор (фінансові корпорації, добувна промисловість, енергетика, транспорт), державна участь у промислових корпораціях сімейного типу (чеболях), коли держава мала до 49% прав на капітал; державне планування НТП, державна підтримка розвитку освіти, зокрема акцент на підвищенні рівня інженерної освіти (за рахунок дисбалансу з освітою гуманітарною); державний протекціонізм щодо чеболів та обмеження іноземного інвестування в них для збереження національного контролю за бізнесом (створенням вартості) і можливості реінвестування у власний розвиток замість виведення прибутків; імпорт технологій, яка відбувалася в різних формах: контракти «під ключ», ліцензування, консультативні послуги, зворотній інжиніринг у спільних підприємствах; залучення іноземних інвестицій (передусім, з Японії та США), коли частка таких інвестицій у загальному обсязі інвестування становила більше третини; стратегія на розвиток

виробництва недорогих товарів для експорту, передусім, і трудомістких галузях, а слідом – експортоорієнтована індустріалізація; розвиток імпортозаміщення (з 1970-х рр., коли були створені металургійна та машинобудівна промисловість, хімічне виробництво); і своєчасне реагування на появу нових технологій (передусім, цифрових), що дозволило вчасно зайняти власну нішу на світовому ринку комп'ютерної та телекомунікаційної продукції.

Китай у другій половині XX ст. із розгортанням «культурної революції» перейшов до мобілізаційного сценарію соціально-економічного розвитку, який, в цілому був характерним для головних акторів комуністичного табору. Разом з тим, пізніше (з 1978 р.) реалізовувався «сценарій переходу від відносно закритої системи до багатовекторного співробітництва, але залишив у процесі реформування контроль держави над важливими сферами економіки» [24]. Основою економічного розвитку китайської економіки стали: акцент на розвитку приморських територій на початковому етапі трансформацій – вони мали стати джерелом для розвитку внутрішньоконтинентальних регіонів (така нерівномірність спостерігається і до тепер); факторами економічного розвитку стали наявність власної дешевої робочої сили (і одночасні значні зусилля щодо підвищення рівня освіти і науки, які продовжуються і по теперішній час шляхом державного фінансування навчання китайців за кордоном); значні внутрішні нагромадження й залучення іноземного капіталу; імпорт технологій, як і в Південній Кореї спочатку здійснювався шляхом зворотного інжинірингу, прямого копіювання технологій без дотримання будь-яких авторських прав через спільні підприємства; перенесення виробництв з англосаксонського світу і Європи до Китаю з одного боку – сприяло трансферу технологій, з другого – створювало факторні доходи для Китаю, а з третього – використовувало переваги нового і надзвичайно місткого внутрішнього китайського ринку; фінансовий сектор взагалі мав вторинне місце у забезпеченні економічного розвитку – його механізми (фондовий ринок, банківське кредитування) практично не використовувалися на початкових етапах мобілізаційного зростання, однак соціально-економічна нерівномірність між регіонами та верствами населення, а також невисокі соціальні стандарти створили насос для перерозподілу ресурсів у капітальні вкладення; на окремих етапах економічних трансформацій (в т.ч., наприклад, під час світової фінансової кризи 2008-2009 рр.) істотне значення мали інвестиції від етнічних китайців (зокрема з Сінгапуру, економіка якого фактично контролюється Китаєм) шляхом виведення капіталу з фінансових систем країн-сусідів з великою китайською діаспорою; китайська економіка не так сильно залежить від експорту, як економіки інших азійських тигрів за рахунок внутрішнього ринку і реалізації політики перспективного споживання; остання передбачає не тільки стимулювання сукупного попиту за рахунок будівництва «на майбутнє», але й реалізацію «масивного інфраструктурного пакету» в вигляді підвищення соціального забезпечення (а значить й індивідуального споживання) і впровадження масштабних інфраструктурних проєктів (транспортних, енергетичних передусім).

Сінгапур (1960-1990і рр.) подібно до Південної Кореї спирався у розвитку на залученні іноземних інвестиційних ресурсів (Японія, США, європейські країни, а згодом – Китай); на первісному етапі для всіх, в т.ч. іноземних інвесторів була створена податкова гавань (звільнення від податків на доходи, ввізне мито, спрощення адміністративних процедур, запровадження прискореної амортизації), реалізовувалися інфраструктурні проєкти (аеропорт, порт), створювалися трудомісткі виробництва; надалі політика структурного розвитку запровадила інструменти, які обмежували зростання витрат підприємців, зокрема, податкових і видатків на заробітну платню (обмеження рівня зарплатні, прав професійних спілок тощо), а також гарантували права власності на капітал (власне захист прав інвесторів, можливість безперешкодного виведення капіталу, можливість використання легальних механізмів уникнення подвійного оподаткування тощо) – в цей період відбувається розвиток середньотехнологічної промисловості (суднобудування, електроніка, нафтохімічне виробництво); на наступному етапі відбувається конкурентно регульована реструктуризація на користь високотехнологічних виробництв (приладо- та верстатобудування, обчислювальна техніка, фармовиробництво) та сектору послуг, перш за все, в сфері ІТ. Зазначені структурні зміни в економіці були пов'язані із великим обсягом іноземних інвестицій та зростанням внутрішніх заощаджень

В Чехії (1998 – по теперішній час) економічні трансформації і забезпечення економічного зростання відбувалося на наступних підставах: специфічні риси культури: прагматичність, індивідуалізм, економність; визначальна роль лібералізації, розвиток через зовнішню торгівлю; на перших етапах – зрощення банківського та промислового капіталу, у наступному – приватизація банківського сектору за домінування іноземних власників, відносна слабкість державної науково-технічної політики; збереження технологічного вторинного сектору (зокрема машинобудування), однак значна залежність від інвестиційних та торговельних партнерів з ЄС визначила трансмісію дисбалансів з їхніх економік і обмеженість результативності національної економічної політики.

У Польщі (2001-по теперішній час): риси економічної культури – на початку економічних трансформацій наприкінці 1980-рр. – захоплення економічною свободою; тоді як за умов сьогодення – істотна роль культурних чинників в обмеженні свободи і підвищенні рівня регульованості; визначальна роль лібералізації: низькі податки, свобода здійснення бізнесу, однак інвестиції зорієнтовані у сектор МСБ; з 2000-х значною була роль структурної та секторальної допомоги від ЄС; залежність від зовнішнього сектору в інвестиціях та торгівлі; порівняно низька із іншими вишеградськими країнами результативність реформи вторинного сектору; значна роль інвестицій та інновацій у сфері ІТ та телекомунікаційних послуг; більш високий рівень збалансованості споживання та інвестицій у забезпеченні зростання.

В Росії, економічний розвиток якої набуває окремих ознак інтенсивного характеру з 2001 р. ключовими чинниками зростання стали: визначальна роль фінансового сектору і сировинної індустрії; залежність від зовнішньої торгівлі, передусім, енергоносіями та продукцією з низьким ступенем переробки; зростання

забезпечувалося шляхом стимулювання споживання і державними інвестиційними програмами; велике значення у формуванні інвестиційної привабливості мала і продовжує мати значна місткість внутрішнього споживчого та інвестиційного ринків, а також вплив РФ на економіки колишнього СРСР через усталені торговельно-інвестиційні зв'язки або в рамках інтеграційних об'єднань (СНД, ЕвразЕС); рівень інвестування забезпечував певний рівень імпортозаміщення на тлі технологічної нестабільності високотехнологічних галузей; високі транзакційні втрати інвестицій, пов'язаний із специфічними рисами ділової культури, як то: етатизм, зрощення влади та бізнесу, високий рівень опортунізму у діловій поведінці.

Висновки. Аналіз показав, що відмітними рисами результативного інвестиційного забезпечення збалансованого економічного зростання є: інвестиційне стимулювання дисбалансів на користь розвитку високотехнологічної промисловості (як споживчого так і інвестиційного характеру), зокрема імпортозаміщення, інженерної освіти та НТР в цілому; провідна роль ПП відзначається лише на початкових етапах до формування великого національного приватного капіталу (справджується парадокс Філдстайна-Хоріоки), а надалі залежність від зовнішнього сектору лише транслює негативні шоки ззовні у національну економіку; велике значення має ємність національного або транснаціонального ринку; частка валового нагромадження основного капіталу у ВВП має становити більше 20-25%; фондовий ринок не відіграє істотної ролі у механізмах інвестиційного забезпечення та ін. В той же час, слід визначити більшу успішність програм реформування та розвитку, які ґрунтувалися на значущій ролі держави в інвестуванні і створенні сприятливих умов для інвесторів. При цьому збалансованість досягається лише у довгостроковій перспективі.

Література.

1. Баланчук І. С. Досвід інноваційного розвитку Південної Кореї і його адаптація в Україні. *Наука, технології, інновації*. 2018. № 3. С. 50-55.
2. Гришкін В. О., Хегай Є. О. Особливості інноваційного розвитку Південної Кореї. *Молодий вчений*. 2018. № 10(2). С. 757-760.
3. Гурмак В. М. Світові тенденції трансформації моделей розвитку транснаціонального бізнесу (на прикладі ТНК Південної Кореї). *Вісник Одеського національного університету. Серія : Економіка*. 2015. Т. 20, Вип. 3. С. 10-13.
4. Connolly, M., Kei-Mu Yi. (2015), "How Much of South Korea's Growth Miracle Can Be Explained by Trade Policy?" *American Economic Journal: Macroeconomics*, 7 (4): 188-221.
5. Красноперов П. В. Государственное регулирование экономики южной Кореи во время осуществления «экономического чуда». *Научный вестник Ужгородского национального университета. Серия: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2018, 19 (2). С. 50-56.
6. Сигида Л. О., Сагер Л. Ю. Досвід та перспективи розвитку інноваційної діяльності в південній Кореї. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2019. № 5. С. 216-219.
7. Hassink, R. (1999). South Korea's economic miracle and crisis: Explanations and regional consequences. *European Planning Studies*. EUR PLAN STUD. 7. 127-143. 10.1080/09654319908720508.
8. Вовчак О. Д., Миськів Г. В., Пасінович І. І. Фінансове забезпечення розвитку економіки: досвід Польщі та України. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2017. Вип. 2. С. 361-371.
9. Gradzewicz M., Growiec J., Kolasa M., Postek Ł., Strzelecki P. (2014), "Poland's exceptional performance during the world economic crisis: New growth accounting evidence". NBP Working Paper No. 186. URL: https://www.nbp.pl/publikacje/materialy_i_studia/186_en.pdf (дата звернення 18.06.2020).
10. Ломачинська І. А., Манченко К. І. Особливості інноваційного розвитку країн Вишеградської групи та його вплив на динаміку національної економіки (на прикладі Польщі та Чехії). *Вісник Одеського національного університету. Серія : Економіка*. 2018. Т. 23, Вип. 3. С. 20-25.
11. Центральна-Восточная Европа в поисках новых источников развития: Монография / Отв. ред. Н.В. Куликова. М.: ИЭ РАН, 2018. 316 с.
12. Ratajczak M. (2009), "Polish Economics and the Polish Economy: A Study for the Twentieth Anniversary of Transition in Poland". The History of Economic Thought, Vol. 51, No. 2. URL: https://www.jstage.jst.go.jp/article/jshet/51/2/51_1/_pdf (дата звернення 19.06.2020).
13. Семигуліна І. Б. Аналіз тенденцій соціально-економічного розвитку Польщі та її регіонів за період членства країни в Європейському Союзі. *Проблеми економіки*. 2016. № 1. С. 46-55.
14. Собко О. Пріоритети фінансового забезпечення інноваційної моделі розвитку економіки Польщі в умовах фіскальної нестабільності. *Світ фінансів*. 2012. Вип. 1. С. 163-174.
15. Fitzová, H., Židek, L. (2015), "Impact of Trade on Economic Growth in the Czech and Slovak Republics", *Economics and Sociology*, Vol. 8, No 2, pp. 36-50. DOI: 10.14254/2071-789X.2015/8-2/4
16. Четверикова А.С. Чехия как внешнеэкономический партнёр России. М.: ИМЭМО РАН, 2019. 130 с.
17. Горячко М. Д. Мультипликативное влияние реализации крупных инвестиционных проектов на региональную социально-экономическую среду (на примере Дальнего Востока России). *География та туризм*. 2011. Вип. 11. С. 121-128.
18. Дусь Ю. П., Щербаков В. С. Оценка взаимосвязи показателей институционального и инвестиционного развития регионов Российской Федерации. *Актуальні проблеми економіки*. 2017. № 1. С. 188-195.
19. Кваша Т. Досвід Російської Федерації щодо міжрегіонального розподілу бюджетних інвестицій та уроки для України. *Світ фінансів*. 2011. Вип. 3. С. 148-157.

20. Романова Ю. С. Привлечение инвестиций в экономику России. *Молодой ученый*. 2016. № 5. С. 145-149.
21. Біленко Ю., Струк О. Взаємодія фінансового розвитку та економічного зростання Китаю. *Світ фінансів*. 2013. Вип. 2. С. 190-195.
22. Величко В. В. Розвиток економіки Китаю у період політики реформ та відкритості (1978-2009 рр.) та його регіональні аспекти. *Регіональна економіка*. 2010. № 4. С. 141-149.
23. Златкіна О. Д. Причини, особливості та наслідки науково-технічного розвитку Китаю до 1950-х рр.: вплив на міжнародні економічні відносини. *Бізнес Інформ*. 2015. № 5. С. 52-58.
24. Іващук І., Іващук О., Захарчук В. Філософія економічного розвитку Китаю як члена БРІКС в умовах зміни світового економічного порядку. *Схід*. 2014. №4. С. 12-19.
25. Мороз О. О., Джокуш Т. О., Ліцзянь Л. Стратегічні орієнтири інноваційного розвитку економіки Китаю. *Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2016. Вип. 4(1). С. 39-44.
26. Трофимова В. В. Трансформація моделей економічного розвитку Китаю у XX-XXI ст. в контексті забезпечення національної самодостатності. *Ефективна економіка*. 2009. № 4. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2009_4_15.
27. Анискова И. А. Особенности экономического развития Сингапура: путь к стране первого мира. *Молодой ученый*. 2016. № 6. С. 9-12.
28. Huff W. G. (1995), "What is the Singapore model of economic development?", *Cambridge Journal of Economics*, Volume 19, Issue 6, pp. 735–759.
29. Оснач А. М. Особливості політики КНР із заохочення висококваліфікованої імміграції з використанням досвіду Сингапуру та Японії. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 22: Політичні науки та методика викладання соціально-політичних дисциплін*. 2017. Вип. 22. С. 50-56.
30. Robinson E. (2018), "Globalisation in a small open economy: the Singapore experience". *BIS Papers No 100*. URL: https://www.bis.org/publ/bppdf/bispap100_u.pdf (дата звернення 24.06.2020).
31. Fernald, J., Neiman B. (2011), "Growth Accounting with Misallocation: Or, Doing Less with More in Singapore." *American Economic Journal: Macroeconomics*, 3 (2), pp. 29-74.
32. WorldBank Databank. URL: <https://databank.worldbank.org/> (дата звернення 15.06.2020).
33. Структурно-инвестиционная политика в целях обеспечения экономического роста в России: монография / Под науч. ред. акад. В.В. Ивантера. М.: Научный консультант. 2017. 196 с.

References.

1. Balanchuk, I.S. (2018), "The experience of innovative development of South Korea and its adaptation in Ukraine", *Science, technology, innovation*, Vol. 3, pp. 50–55.
2. Grishkin, V.O., Hegai, E.A. (2018), "Features of innovative development of South Korea", *A young scientist*, Vol. 10 (2), pp. 757-760.
3. Gurmak, V.M. (2015), "World trends in the transformation of models of transnational business development (on the example of TNCs in South Korea)", *Herald of Odessa National University, Series: Economics*, Vol. 20 (3), pp. 10-13.
4. Connolly, M., Kei-Mu Yi. (2015), "How Much of South Korea's Growth Miracle Can Be Explained by Trade Policy?" *American Economic Journal: Macroeconomics*, Vol. 7 (4), pp. 188-221.
5. Krasnoperov, P.V. (2018), "State regulation of the economy of South Korea during the "economic miracle", *Scientific Bulletin of Uzhhorod National University, Series: International Economic Relations and the World Economy*, Vol. 19 (2), pp. 50-56.
6. Sigida, L.O., Sager, L.Yu. (2019), "Experience and prospects for the development of innovation in South Korea", *Bulletin of Khmelnytsky National University, Economic sciences*, Vol. 5, pp. 216–219.
7. Hassink, R. (1999), "South Korea's economic miracle and crisis: Explanations and regional consequences", *European Planning Studies. EUR STUDY PLAN*, Vol. 7, pp. 127-143.
8. Vovchak, O.D., Myskiv, G.V., Pasinovich, I.I. (2017), "Financial support of economic development: the experience of Poland and Ukraine", *Financial and credit activities: problems of theory and practice*, Vol. 2, pp. 361-371.
9. Gradzewicz, M., Growiec, J., Kolasa, M., Postek, Ł., Strzelecki, P. (2014), "Poland's exceptional performance during the world economic crisis: New growth accounting records", *NBP Working Paper*, Vol. 186, available at: https://www.nbp.pl/publikacje/materialy_i_studia/186_en.pdf (Accessed 25 September 2020).
10. Lomachynska, I.A., Manchenko, K.I. (2018), "Features of innovative development of the Visegrad Group and its impact on the dynamics of the national economy (on the example of Poland and the Czech Republic)", *Bulletin of Odessa National University, Series: Economics*, Vol. 23 (3), pp. 20-25.
11. Kulikova, N. (2018), "Central and Eastern Europe in search of new sources of development": Monograph M.: IE RAN, 316 p.
12. Ratajczak, M. (2009), "Polish Economics and the Polish Economy: A Study for the Twentieth Anniversary of Transition in Poland", *The History of Economic Thought*, Vol. 51 (2), available at: https://www.jstage.jst.go.jp/article/jshet/51/2/51_1/_pdf (Accessed 25 September 2020).
13. Semigulina, I.B. (2016), "Analysis of trends in socio-economic development of Poland and its regions during the period of membership in the European Union" *Problems of the economy*, Vol. 1, pp. 46–55.
14. Sobko, O. (2012), "Priorities of financial support of the innovative model of development of the Polish economy in the conditions of fiscal instability", *The world of finance*, Vol. 1, pp. 163-174.

15. Fitzová, H., Židek, L. (2015), "Impact of Trade on Economic Growth in the Czech and Slovak Republics", *Economics and Sociology*, Vol. 8 (2), pp. 36-50.
16. Chetverikova, A. (2019), "The Czech Republic as Russia's foreign economic partner", Textbook : IMEMO RAN, 130 p.
17. Goryachko, M.D. (2011), "Multiplicative impact of large investment projects on the regional socio-economic environment (on the example of the Far East of Russia)", *Geography and tourism*, Vol. 11, pp. 121-128.
18. Dus, Yu. P., Shcherbakov, V.S. (2017), "Estimation of interrelation of indicators of institutional and investment development of regions of the Russian Federation", *Current economic problems*, Vol. 1, pp. 188-195.
19. Kvasha, T. (2011), "The experience of the Russian Federation on the interregional distribution of budget investments and lessons for Ukraine", *The world of finance*, Vol. 3, pp. 148-157.
20. Romanova, Yu. S. (2017), "Attracting investment in the Russian economy", *A young scientist*, Vol. 5, pp. 145-149.
21. Bilenko, Y., Struk, O. (2013), "Interaction of financial development and economic growth of China", *The world of finance*, Vol. 2, pp. 190-195.
22. Velychko, V.V. (2010), "Development of China's economy during the policy of reform and openness (1978-2009) and its regional aspects", *Regional economy*, Vol. 4, pp. 141-149.
23. Zlatkina, O.D. (2015), "Causes, features and consequences of scientific and technological development of China until the 1950s: the impact on international economic relations", *Business Inform*, Vol. 5, pp. 52-58.
24. Ivashchuk, I., Ivashchuk, O., Zakharchuk, V. (2014), "Philosophy of economic development of China as a member of the BRICS in a changing world economic order", *East*, Vol. 4, pp. 12-19.
25. Moroz, O.O., Dzhokush, T.O., Lijian, L. (2016), "Strategic guidelines for innovative development of China's economy", *Economic Bulletin of Zaporizhia State Engineering Academy*, Vol. 4 (1), pp. 39-44.
26. Trofimova, V.V. (2009), "Transformation of models of economic development of China in the XX-XXI centuries in the context of ensuring national self-sufficiency", *Efficient economy*, Vol. 4, http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2009_4_15 (Accessed 25 September 2020).
27. Aniskova, I.A. (2016), "Features of economic development of Singapore: the way to the country of the first world", *A young scientist*, Vol. 6, pp. 9-12.
28. Huff, W. G. (1995), "What is the Singapore model of economic development?", *Cambridge Journal of Economics*, Vol. 19, Issue 6, pp. 735-759.
29. Osnach, A.M. (2017), "Features of China's policy to encourage highly skilled immigration using the experience of Singapore and Japan", *Scientific journal of NPU named after M.P. Drahomanov*, Series 22: Political Science and Methods of Teaching Socio-Political Disciplines, Vol. 22, pp. 50-56.
30. Robinson, E. (2018), "Globalization in a small open economy: the Singapore experience". *BIS Papers*, Issue 100, available at: https://www.bis.org/publ/bppdf/bispap100_u.pdf (Accessed 25 September 2020).
31. Fernald, J., Neiman B. (2011), "Growth Accounting with Misallocation: Or, Doing Less with More in Singapore", *American Economic Journal: Macroeconomics*, Vol. 3 (2), pp. 29-74.
32. WorldBank Databank, available at: <https://databank.worldbank.org/> (Accessed 25 September 2020).
33. Ivantera, V.V. (2017), "Structural and investment policy to ensure economic growth in Russia": a monograph M.: Scientific consultant, 196 p.

Стаття надійшла до редакції 20.10.2020 р.